Izhaja vsak dan razun nedelj in praznikov

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Issued daily except Sundays and Holidays

LETO—YEAR X. Entered as second-class matter January 28, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL. PETEK 28. DECEMBRA (DECEMBER) 1917 ŠTEV.—NUMBER 304.

Published and distributed under permit (No. 148) authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.

VSE ŽELEZNICE POD VLADNO KONTROLO.

Wilson je zasegel železnice, toda priporočal bo kongresu, da se družbam zajamči profit. McAdoo je železniški diktator. Vlada bo znižala plače predsednikom železnic in povišala mezdo železniškim delavcem. Kongresu bo predloženo, da dovoli $200,000,000 za nove vlake.

KAJ POMENI VLADNA UPRAVA ŽELEZNIC.

Železniška posestva, ki pridejo danes opoldne pod kontrolo vlade in za katera prevzame finančno odgovornost 31. decembra, so:

Vsi železniški tiri, ki merijo 260,000 milj in ki jih cenijo na $17,000,000,000 vrednosti.

Vse obrežne, jezerske in rečne parobrodne črte.

Vsi kolodvori in kolodvorska [illegible].

Vsi Pullmanovi spalni vagoni in takozvani parlorski vozovi.

Privatni tiri in vagoni velemesarjev in drugih podjetnikov.

Vse železniške [illegible] in skladišča za blago.

Vse železniške telegrafske in telefonske črte.

Vlada jamči delničarjem železniških družb profit, enak povprečnemu profitu, ki so ga imeli v zadnjih treh finančnih letih do 30. junija 1917. Povprečni profit v teh treh letih je znašal $937,- [illegible].

[illegible] bo pod nadzorstvom [illegible] generalnega ravnatelja železnic.

Washington, 27. dec. — Eden prvih korakov, katere vlada bo, da [illegible] ogromne plače, ki jih dobivajo predsedniki raznih železniških družb in povišala plače železniškim delavcem. [illegible] predsedniki prejemajo [illegible] do $150,- 000 na leto in [illegible] meniju, da $10,000 je dovolj. Vlada bo zahtevala, da kongres dovoli $200,000,000 za [illegible] novih vagonov, katerih primanjkuje. McAdoo bo odločil, [illegible] vlada prevzame kontrolo tudi nad ekspresnimi družbami. [illegible] kongresniki kritizirajo Wilsonov načrt, da je dovolil železniškim družbam preveč dobička.

Washington, D. C. — Danes opoldne prideta železniški obrat in plovba na morju in jezerih v Združenih državah pod zvezno oblast.

Predsednik Wilson je podal v sredo zvečer proklamacijo s katero naznanja, da pridejo železnice pod zvezno kontrolo in da je zakladniški tajnik McAdoo imenovan vrhovnim železniškim ravnateljem.

Mr. McAdoo ostane zakladniški tajnik in bo načeloval dvema zveznima departmentoma: zakladniškemu in železniškemu.

Pod vladno nadzorstvo pridejo:

Vse železnice, katerih tiri merijo 260,000 milj. Vrednost železnic cenijo na $17,000,000,000.

Vse parobrodne črte ob morskem obrežju, na jezerih in rekah.

Vsi glavni (terminalni) kolodvori, terminalne kompanije in terminalna društva.

Spalni in salonski vozovi Pullman kompanije.

Železniški vozovi privatnih družb in velemesarskih tvrdk.

Železniški elevatorji (žitnice) in skladišča.

Vse železniške brzojavne in telefonske naprave.

Vse predmestne električne železnice, ki prevažajo blago.

Pod vladno nadzorstvo ne pridejo sedaj cestne železnice, lokalne in predmestne železnice, ki prevažajo pasažirje, toda predsednik izjavlja, da vlada prevzame nad njimi nadzorstvo, če tako zahtevajo razmere.

Proklamacija ne omenja direktno ekspresnih družb, ali besede v proklamaciji "in vsa druga oprema in drugi pripadajoči pripomočki, ki jih obratujejo kot del takega sistema," se lahko tolmačijo tako, da se proklamacija nanaša tudi na ekspresne družbe.

Vlada garantira delničarjem dohodke, ki so enaki povprečnim dohodkom l. 1915, 1916 in 1917. Po tej garanciji znaša povprečen letni dohodek 5.21 odstotkov od glavnice.

Predsednik pravi v proklamaciji, da vpraša kongres, da potrdi garancijo za dohodke.

Vrhovni železniški ravnatelj McAdoo ima nalogo, da se takoj pogaja z železniškimi družbami glede pogodb, po katerih dobe lastniki železnic odškodnino, ki bo znašala povprečen dohodek izza treh let.

Lastniki zadolžnic in drugih vrednostnih papirjev bodo prejemali dohodke kot pred vojno, pravice drugih upnikov ostanejo nedotaknjene.

Predsednik je izdal proklamacijo za zvezno nadzorstvo nad železnicami po zakonu, sprejetem dne 29. avgusta 1916.

Zakon določa jasno kot beli dan, da ima predsednik v vojnem času pravico prevzeti vsak transportni sistem in izvajati nad njim kontrolo. S pravega stališča je pravica na strani predsednika in predsednik je izvršil, za kar mu daje postava moč in oblast.

Vlada si je naložila težko butaro in njeni organi bodo imeli polne roke dela, da napravijo red na železnicah.

Železniški materijal ni v najboljšem stanju. Vlada bo morala nabaviti nove vozove, lokomotive, razširiti koldvore in izvršiti obsežna popravila, da se bo železniški obrat tako vršil, kot zahtevajo vojne potrebe. Vzeti bo treba najmanj v roke $1,000,000,000, da se izvrši popravila in nabavijo nove reči, ki so za reden železniški obrat neobhodno potrebne.

Poleg te naloge, ki je že sama nasebi ogromna, ima vlada še drugo nalogo, ki je skoraj ravnotako velika. Urediti bo morala železniški obrat. Z drugimi besedami bi rekli: Obrat bo morala tako urediti, da vojna industrija ne bo trpela na sirovinah, da bodo produkti redno odhajali, kamor so namenjeni. Njena skrb bo, da prebivalci v industrijalnih središčih ne bodo trpeli pomanjkanja na živilih in kurivu. Na železnicah se bodo torej izvršile velike spremembe. Premestiti bo treba vozove in lokomotive v kraje, v katerih jih primanjkuje, dirigirati bo treba prazne vozove ob pravem času v kraje, v katerih jih potrebujejo, da ne bodo tovorni kolodvori zabasani in se bo železniški obrat razvijal redno.

Prišle bodo še druge [illegible], ki so v interesu rednega [illegible] prometa neizogibno potrebne. Predvsem bodo omejili osebni promet. Odpravili bodo vlake, ki niso absolutno potrebni za prevažanje potnikov. Na ta način dobe mnogo lokomotiv za tovorni promet. S tem bo odpravljena konkurenca železnic v [illegible] prometu, ki je bila precej velika v prometu med Chicagom in mesti na pacifični obali.

Predsednik pravi v svoji proklamaciji, da so ga razmere in potrebe prisilile, da je podvzel to radikalno akcijo.

Vsi, ki so z bistrim okom opazovali prometne razmere na ameriških železnicah, so bili prepričani, da pride prejalislej do take predsednikove akcije, kajti vsaki dan je bilo jasno, da lastniki železnic niso kos nalogi, ki jo stavijo nanje sedanje razmere.

DOHODKI AMERIŠKIH ŽELEZNIC; KLJUČ ZA ZVEZNO GARANCIJO.

Washington, D. C. — Če kongres sprejme predsednikovo priporočilo, tedaj bodo garantirani vsaki železnici dohodki — čisti dobiček — ki so enaki povprečnemu letnemu dobičku treh predvojnih let, ki končajo s tridesetim junijem 1917.

Podatki o finančnem stanju železnic v letu 1915, 1916 in 1917 po zapiskih meddržavne trgovske komisije so sledeči:

	1915	1916	1917
Obratni dohodki	$2,956,193,202	$3,672,641,941	$3,8[illegible]
Obratni troški	2,088,682,956	2,277,202,278	2,5[illegible]
Davek	139,298,167	151,599,841	17[illegible]
Dohodki od obrata....	728,212,079	1,043,839,822	1,0[illegible]
Železniška oprema in vrednost železnic	17,247,101,881	17,525,576,908	Ni poročil[illegible]
Čisti dohodek v % v razmerju z glavnico	4.09	5.80	[illegible]

Povprečni profit v teh letih je znašal 5.46 odstotkov od glavnice. Pomote, ki jih je odkrila meddržavna trgovska komisija [illegible] dobiček za leto 1917 na 5.75 odstotkov, torej znaša povprečni dobiček le 5,21 odstotkov.

ALI PREVZAME VLADA TUDI PREMOG?

Washington, D. C. — Dr. Garfield, [illegible] upravitelj, je dejal [illegible] senatnim odborom [illegible] prevzame kontrolo [illegible] premogom in [illegible] ceno, da bo vojna trajala [illegible].

[illegible] da [illegible] nekateri premogovniški operatorji take velik profit, kakeršnega ne pomni zgodovina Združenih držav.

Zaloga po mehkem premogu je tako velika, da je nemogoče ustrežati vsem naročnikom. In po mnenju dr. Garfielda je bolj potrebna uravnava premogove produkcije kot določitev cen.

Senator Kenyon je vprašal kurivnega upravitelja, če ima informacije o dividendah premogovniških veleoperatorjev. Odgovoril je, da vlečejo nekateri velik dobiček, toda [illegible], da je v sedanjih razmerah potrebno, da spodbuja k produkciji.

V [illegible] je dokazano potrebno, da vlada prevzame kontrolo nad premogovniki. Če je velik profit potreben, da spodbuja k produkciji, potem je [illegible] se s premogovniki izvrši to, kar [illegible] z železnicami. Premogovniki morajo priti pod vladno nadzorstvo, da vlada uravna [illegible] po potrebi in določi [illegible] za premog.

VLADNA KONTROLA NAD KLAVNICAMI.

Chicago, Ill. — Med velemesarji in organizacijami klavniških delavcev je formalno sprejeta pogodba, da ima zvezna vlada pravico odločati o vseh delavskih sporih v klavniški industriji, dokler traja vojna.

Do tega sporazuma je prišlo po dvadnevni konferenci in z njim sta zadovoljni obe stranki.

Pogajalec John E. Williams dobi polno moč, da uravna mesarsko industrijo in delavske razmere v nji. S tem je odvzeta moč privatnim osebam in je prešla na zvezno vlado.

Zdaj je odvrnena tudi nevarnost za stavko.

Zveznemu pogajalcu predloža najprvo vprašanje povišanja mezde in osemurnega delavnika v klavnicah.

UBEŽNIKI SE NASELJUJEJO V MEHIKI.

Washington, D. C. — Mexican News Bureau poroča, da so se naselili ljudje blizo meje v državi Sonora, ki so uskočili preko meje, da se odtegnejo vojaškim naborom v Združenih državah. Med njimi so Italijani, Francozi, Poljaki, Črnogorci, Srbi, Nemci, avstrijski podaniki (najbrž Hrvatje), Turki in Američani.

1,000 ZIDARJEV MOBILIZIRANIH.

Washington, D. C. — General Crowder je obvestil vse governerje, da mobilizirajo 1,000 zidarjev, ki jih nujno potrebuje general Pershing.

Lokalne naborne komisije imajo nalogo, da hitro pregledajo vprašalne pole, ki jih sedaj vračaje registriranci, da dobe potrebno število zidarjev. Dodeljeni bodo letalskemu zboru na Kellyjevem letalnem polju pri San Antonio, Tex. V kakšne namene porabijo zidarje v Franciji, ni znano.

Pismo generala Crowderja, ki ga je odposlal governerjem, namiguje obenem, da je pričakovati večkrat vpoklic izučenih rokodelcev.

NE POŠILJAJTE ŽIVIL V VOJAŠKA TABORIŠČA.

Washington, D. C. — Narodni obrambni svet priporoča prijateljem, sorodnikom in staršem vojakov, naj jim nikar ne pošiljajo živil v taborišča, ker imajo vojaki dosti hrane.

Dogodilo se je, da se je živež spridil, ki so ga poslali vojakom v taborišče.

VREME.

Chicago in okolica: V petek oblačno, nestalno in mraz okrog 15 nad ničlo; severozapadni vetrovi. Povprečna temperatura v zadnjih 24 urah: 27. Solnce izhaja ob 7:17, zahaja ob 4:25.

KAJZER JE DAL ARETIRATI 300 SOCIALISTOV.

London, 27. dec. — Brzojavka iz Curiha se glasi, da je nemška vlada ukazala aretirati na [illegible] več kot tristo socialistov, ki pripadajo k manjšinski stranki. Aretacije so se izvršile v [illegible], Karlsruhe, Monakovem, Frankfurtu, Lajpcigu, Magdeburgu, Duesseldorfu, Darmstadtu, Nuernbergu, [illegible], Mayencu, Koburgu, Duisburgu in v Gotki.

Brzojavka se glasi [illegible], da so bili socialisti aretirani, toda [illegible] je znano, ni je lahko [illegible], da je [illegible] v zvezi s kakšno [illegible] ali revolucionarno akcijo. Včeraj so poročali, da so bili [illegible] veliki nemiri v več mestih v Nemčiji.

ČERNINOV ODGOVOR NA RUSKE ZAHTEVE.

Avstro-ogrski ministr pravi, da je načelo samoodločevanja "notranja zadeva" posameznih držav. Ni za aneksije, toda antanta mora biti zraven.

Iz Petrograda poročajo, da se bodo pogajanja razbila. Sovjet je odobril koalicijsko vlado.

Rusi so dali Nemcem 48 ur časa za odgovor.

London, 27. dec. — Po vesteh iz Petrograda so nemški delegatje v Brest Litovsku zavlekli pondeljkovo in torkovo sejo mirovne konference, včeraj so pa naprosili ruske delegate, da se odloži prihodnja seja do 24. januarja, to je za mesec dni in deset dni po preteku premirja. Nemci pravijo, da jim je čas prekratek za "študiranje" ruskih mirovnih pogojev.

Danes prihaja neuradna vest iz Petrograda, da so boljševiki dali Nemcem [illegible] ur časa, da sprejmejo ali zavrnejo njihove [illegible].

Nova koalicijska vlada.

[illegible], 27. dec. — Centralni odbor delavsko-vojaškega sveta v Petrogradu je odobril imenovanje [illegible] socialnih revolucionarjev v kabinet ljudskih komisarjev. Boljševiki obdrže v kabinetu deset članov, med katerimi je tudi ena ženska, Aleksandra Kolontaj, ministrka za javno blagostanje.

Vse zadnje vesti iz Rusije sporočajo, da oblast boljševikov pada. Delegacija [illegible], ki so šli v Kijev z namenom, da dosežejo sporazum med petrograjsko in ukrajinsko vlado, ni dosegla uspeha. — Gubernija Voronež je proglasila neodvisnost.

V Dvinsk je prišla včeraj nemška misija pod vodstvom grofa Mirbacha, kjer se ima sniti z ruskimi uradniki v svrho dogovora za izmenjavo pohabljenih vojnih ujetnikov in civilistov.

Dva milijona rubljev za mednarodno propagando.

Petrograd, 27. dec. — Boljševiška vlada je z odobrenjem sovjeta dovolila dva milijona rubljev za razširjanje mednarodne propagande. Vlada pošlje v vse inozemske države, vojskujoče se in nevtralne po enega zastopnika, ki bo deloval za Internacionalo.

Trockij je včeraj dovolil ameriškemu Rdečemu križu, da pošlje trideset vagonov potrebščin v Rumunijo. Izvzeti so le avtomobili.

Amerika je nevtralna v ruski krizi.

Washington, 27. dec. — Državni department je sporočil ameriškim konzulom in drugim zastopnikom v Rusiji, da se ne smejo mešati v notranjo politiko Rusije. Ameriška vlada bo potrpela z ozirom na sedanjo situacijo v Rusiji in se obdržala na neutralnem stališču, ker je znano, da Nemčija poskuša z vsemi mogočimi intrigami zanetiti sovraštvo med Rusijo in Združene države.

Japonska in Rusija.

Tokijo, 27. dec. — V Osaki je zboroval kronski svet, kateremu je predsedoval mikado (japonski cesar). Toliko je znano, da je svet sklepal o korakih, ki jih zavzema Japonska v slučaju, da Rusija sklene separatni mir s centralnimi državami.

Petrograd, 27. dec. — Zdi se, da se se mirovna pogajanja v Brest Litovsku razbila. Napetost med Rusijo in Nemčijo postaja vedno bolj [illegible].

Petrograd, 27. dec. — Predsednik ruske delegacije v Brest Litovsku je vzel na znanje Černinov odgovor, toda [illegible] z njim. Rusija [illegible] od principa o samoodločevanju narodov in malih narodov [illegible] pogodbe [illegible] Jadro Černinovega [illegible] bodo centralne države [illegible] samostojnost [illegible] formuli, [illegible].

Haag, 27. dec. — Iz [illegible] poročajo, da je avstro-ogrski minister zunanjih zadev grof Černin odgovoril v imenu vlade na ruske mirovne pogoje, [illegible] je četverozveza centralnih [illegible] pri volji vzeti ruske mirovne [illegible] za temeljne podlage [illegible] pogajanja, kar se tiče [illegible], katerih teži v formuli, Černin podal izjavo v Brest Litovsku zadnji torek.

Černin pravi v svoji izjavi, da je četverozveza pripravljena skleniti splošni mir na temelju ruskih pogojev, da ne sme biti prisilnih aneksij in odškodnin, toda mirovno pogodbo morajo podpisati tudi zavezniki Rusije. Kar se tiče principa samoodločevanja narodov, je po po mnenju Černina nepraktičen in neizvedljiv.

O točki v ruski formuli, ki zahteva neodvisnost tistih držav, katerih teritorij je sedaj okupiran, pravi Černin, da nimajo centralne države nič proti temu. Nikakor se pa ne strinja četverozveza z zahtevo Rusov, da bi mirovna konferenca obravnavala vprašanje neodvisnosti tistih narodov, ki so bili pred vojno podložni tej ali oni vladi. Černin pravi, da se to vprašanje ne more rešiti mednarodno, temveč se ima prepustiti prizadeti državi, da ga sama reši v smislu svoje ustave. Ravno tako zavrača Černin zahtevo boljševikov, da bi države garantirale v mirovni pogodbi pravico avtonomije za manjše narode v tistih državah, ki sestoje iz mešanih narodov. Po mnenju Černina se mora tudi to vprašanje prepustiti odloku prizadete države same.

Kar se tiče povračila za storjeno škodo vsled invazije iz skupnega fonda, odgovarja Černin Rusom, da četverozveza pripozna to zahtevo le v slučaju, ako se bi obe stranki vzajemno branili povrniti stroške vojne in poplačati škodo. V tem slučaju naj bi vsaka država poplačala le tiste stroške, ki jih je imela druga država z njenimi podaniki, ujetimi v vojni in poravnala naj bi tisto škodo, katero je storila na svojem lastnem teritoriju civilnim podanikom nasprotne države z odprto kršitvijo mednarodnega zakona. Razgovor o ustanovitvi skupnega sklada v ta namen, kakor prizna [illegible].

(Dalje na 2. str., 2. kol.)

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Canada $3 na leto, $1.50 za pol leta in 75c za tri mesece; Chicago in inozemstvo $4.50 na leto, $2.25 za pol leta, $1.13 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $3 per year; Chicago and foreign countries, $4.50 per year.

Address:
"PROSVETA"
2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawndale [illegible]

Datum v oklepaju n. pr. (November 30-17) poleg vašega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

Velike razlike.

Pred nekaj dnevi so poročali iz Petrograda, da so med mirovnim programom ruskih delavcev, kmetov in vojakov in programom nemških imperijalistov velike razlike. Popolnoma razumljivo!

Takoj nato so bila objavljena imena pooblaščencev, ki so se sešli v Brest Litovsku z namenom, da "izravnajo" velike razlike. Na prvi pogled je jasno, da so razlike ne le med programi, temveč tudi med delegati samimi.

Čitajmo imena: von Kuehlmann, von Rosenberg in baron Hock iz Nemčije; grof Czernin, von Wiesner, grof Colerda, grof Osaky itd. iz Avstrije.

Sami "von" (plemeniti) grofi in baroni! Ruski delegatje so navadni Kamenovi, Pavloviči, Pokrosovi itd. Boljševiki so sicer poslali zmožne ljudi, ki se lahko pogovore tudi v nemščini in francoščini in ki znajo pogledati nasprotnikom na prste, ako bodo kaj lisičili — in dvoma ni, da ne bodo — ali kljub temu nastopajo kot predstavniki "čiste" ljudske stranke, najbolj radikalne politične stranke na svetu.

Boljševiki zavlačujejo otvoritev ustavodajne skupščine, ker "nočejo sedeti z zastopniki buržvoazije", kakor nazivajo ne samo kadete, temveč tudi zmerne socialiste v stranki socialnih revolucionarjev in menjševikov — toda zanimivo bi bilo izvedeti, kako se počutijo v Brest Litovsku, kjer sede z grofi in baroni iz Kajzerije, ki ne zastopajo nobenega ljudstva, niti niso prišli na sestanek zato, da bi podpisali mir brez aneksij in s podeljenjem pravic samoodločevanja!

Ako ni politika boljševikov v Brest Litovsku premeteno nastavljena past za avstro-nemške imperijalistične lisice, kar je mogoče, tedaj se nekdo krvavo norčuje iz sebe in svojih principov.

Zasežene železnice.

S posebno naredbo predsednika prevzame danes vlada ameriške železnice v začasno posest in upravo. Wilson naznanja, da bo vlada operirala vse železnice pod vodstvom finančnega tajnika McAdooja in obenem jamči lastnikom železnic čist dohodek, enak povprečnemu čistemu dohodku treh let pred 30. junijem 1917.

Predsednik je odredil, da vlada prevzame železnice le za kritično dobo, ko Združene države potrebujejo neoviran železniški obrat, torej za dobo vojne.

Obžalovati je, da ni Wilson stopil samo še pol koraka naprej in proglasil železnice za stalno vladno posest brez kakega garantiranega dobička za nezmožne železniške magnate. Kakor stvar zdaj stoji, hoče vlada le urediti železnice, popraviti nedostatke in jih obvarovati finančne propasti, medtem ko bodo železniški baroni sedeli brez vse skrbi na gorkih sedežih in vlekli sigurne dobičke in dividende, kakor so jih doslej. Očitno je, da so s to akcijo dobro zavarovani interesi železniških družb, medtem ko niso upoštevani interesi ljudstva.

Wilsonova proklamacija jasno pove, da je akcija v interesu republike, kajti vodstvo in uprava železnic v privatnih rokah ne more zadostiti potrebam sedanjega kritičnega časa. Z drugimi besedami je povedal predsednik to, kar že davno vemo, namreč da kapitalisti nikakor ne morejo služiti ljudstvu in sebi obenem; ako služijo sebi, je ljudstvo zanemarjeno in če bi služili ljudstvu, kakor je treba, tedaj bi zanemarili sami sebe, česar pa ni še nikdar storil noben kapitalist.

Kljub vsemu temu je Wilsonov korak v zadevi železnic zelo radikalen korak za Ameriko. **Vlada je prvič v zgodovini Združenih držav pokazala, da se ne more zanesti na privatne podjetnike in to priložnost je morala prinesti šele vojna.** Rekli smo že, da bo vojna prinesla velike gospodarske izpremembe tudi v Ameriki in da mora prej ali slej priti podržavljenje železnic, rudnikov, premogokopov in drugih industrij in pričelo se je goditi. **Čim dalj bo trajala vojna, tem večje bodo izpremembe.** Česar bi v mirnem času ne pričakovali v petindvajsetih letih, se bo zdaj zgodilo v par letih. Zato vidi [illegible] vojni delo socialne revolucije.

Ko vlada enkrat dobi železnice in druge industrije v svojo posest, je naloga ameriškega ljudstva, da jih tudi obdrži stalno, ko se vrne mir. Takrat bodo Združene države še bolj potrebovale železnice kot jih potrebujejo danes in česar niso dandanes zmožni privatni kapitalisti, bodo še manj zmožni v bodoče.

In končno je to [illegible] so Združene države v vojni [illegible] gospodarske [illegible] Amerike [illegible] industrije [illegible] železnic je dobra [illegible] je bila važna [illegible] umiljo [illegible] stare dase.

Iz tega razloga je [illegible] odbor, potreben in [illegible].

SLOVENSKO REPUBLIČANSKO ZDRUŽENJE.

Sedež v Chicagi, Ill.

IZVRŠEVALNI ODBOR:

Frank Bostich, Filip Godina, Frank Kerže, Martin V. Konda, Etbin Kristan, Anton J. Terbovec, Jože Zavertnik.

NADZORNI ODBOR:

Ludvik Benedik, Math Petrovič, Frank Veranič.

[illegible] ODBOR:

John [illegible], Ivan Kušar, Anton Motz, Frank [illegible], Matt Pogorelc, John Rezel, [illegible], Andrew Vidrich, Stefan [illegible].

(Opomba [illegible] listov, ki se dozdaj še niso [illegible], čim se pravilno priglasijo in izjavijo, da se strinjajo s temeljnimi načeli S. R. Z. — Naslov [illegible] je sledeči: Anton J. Terbovec, P. O. Box 1, Chicago, Ill.)

DOPISI.

POZIV ZA [illegible] S. R. Z.

Hills-Lawrence, Pa. — [illegible]

[illegible]

se je, kar se je [illegible] dalo storiti, to [illegible] ne poslanice [illegible] nih držav, v [illegible] ako in v druga [illegible] kjer je bilo mogoče [illegible] čevci o zahtevah [illegible] z ozirom na jugoslovansko [illegible]. Iz tega mirnega [illegible] polagoma razvilo Slovensko republičansko združenje, [illegible] ga združenja, ki so [illegible] može, ki poznajo [illegible] tične razmere v Avstriji in na Balkanu, je jasno [illegible] so natančne [illegible] ve. Nihče ne vpraša: Kaj hoče S. R. Z.? Tudi najhujši nasprotniki ne stavljajo tega vprašanja, ker ga ne morejo. Mi imamo izjavo! Ta pove vse.

Na žalost moramo opaziti, da se ravno iz Pennsylvanije, kjer bi moralo biti največ aktivnega delovanja za S. R. Z., do sedaj še ni odzval zadovoljiv odmev za našo propagando. V naši državi je namreč največ Slovencev in poleg tega so uposleni večinoma po premogovnikih. Premogarji se smatrajo, da v izobrazbi in naprednosti nekako [illegible] jo delavce v tovarniški industriji. Toda, kar smo pričakovali, se še ni zgodilo, vsaj v taki meri ne kot bi bilo želeti. Čakali smo, da se bodo oglasili po naselbinah, kjer imajo že stara podporna in politična društva in več pojma o stvareh za napredek. Ker ni bilo odziva, vsaj v naši okolici ne, smo pričeli z delom v naši novi slovenski naselbini v Lawrence.

Na tem našem zboru smo prišli do sledečega zaključka:

Mi, Slovenci v Lawrence, Pa., organizirani v S. N. P. J. in J. S. Z., izjavljamo, da se strinjamo s čikaško izjavo v celoti. V [illegible]

[illegible]

[illegible] Waterloo Rd., Collinwood, Ohio.

[illegible]

Karol Kotnik.

[illegible]

Dne 11. novembra t. l. se je v Clevelandu vršil shod, ki ga je [illegible] S. R. Z. [illegible]

[illegible]

[illegible] priznava, da je grešil in milostno prosi odpuščenja.

Na govorniški oder stopi nov [illegible], "Moje misli o Jugoslaviji" (P. Schneller.) Tudi on je obujal kes nad storjeno napako. — "Tudi jaz nisem razumel krfske deklaracije. Ta deklaracija daje svobodo ljudstvu, ne pa kralju ali jugoslovanskemu odboru. Vsi morate [illegible] se nje. Jaz sam sem jo [illegible] prečital in dobro preštudiral ter prišel do zaključka, da je tako. Ne sledite ljudem, ki jo [illegible] tolmačijo in s tem zapeljujejo naše rojake."

Pri teh njegovih besedah je zašumelo po dvorani in vzelo je celih pet minut časa, predno je mogel zopet govoriti. Kmalu na to je nastopil deklamator "ob 12. uri". S to točko je bil govorniški program izčrpan.

Takrat sem začutil nevpogljivo željo, da tudi jaz zapustim vrste navadnih civilistov in prostakov ter se povzpnem gori na visoki oder, kjer stoje oboževalci naroda, ki so poklicani, da vodijo narod po trnjevi poti k triumfu [illegible]. Toda kako naj storim? V [illegible] še nikdar nisem bil, [illegible] v "kancelariji", napol[illegible] s "[illegible]vemi" niti v sanjah [illegible] videl, nobenega dovolj ve[illegible] tudi nimam, da bi [illegible] javni kes in tudi [illegible] deklaracije ne znam na [illegible], gorje meni, gorje ljud[illegible], ako ga vjame vrag iz Chi[illegible]. V tem trenutku polnem [illegible] in [illegible] mi šine v [illegible] v glavo. Gospoda na [illegible] v svoji preveliki navdušenosti [illegible] prečitati krfsko de[illegible] toliko občudovani [illegible]. Jaz ga pa nosim v žepu [illegible] posebljenega. Z od[illegible] stopim proti o[illegible] z silo si izprosim od [illegible] pet minut časa. V [illegible] da bom občudovan, ako [illegible] one, o čemur se že dve [illegible] govori in deklamira, pričnem [illegible]: — Dne 20. julija t. l. je bil sestanek članov prejšnje [illegible] vlade kraljevine Srbije na eni strani, in zastopniki [illegible] odbora na drugi [illegible], ter s sodelovanjem predsednika srbske narodne skupščine. [illegible] priliki je prišel na [illegible] tudi vrhovni poveljnik srbske in jugoslovanske vojske, prestolonaslednik Aleksander. — To [illegible] — se oglasi Don Niko [illegible]. Hitro opustim to točko, da mi ne uide preveč časa. [illegible] pet minut! — mi je vedno [illegible] v glavi. Pričel sem pri [illegible] — Država Srbov, Hrvatov in Slovencev bo svobodna in neodvisna kraljevina. — Ta človek [illegible] čitati, — sekundira Trošt. [illegible] se za opazke hitim s čitanjem dalje. — Država bo ustavna, demokratična in parlamentarna monarhija s Karagjorgjeviči na čelu. — To je laž! [illegible] dama ravno [illegible]. Takrat sem imel [illegible]. Ves osupel, tresoč se po [illegible], se obrnem ter s [illegible] glasom vprašam gospodo [illegible], koliko krfskih deklaracij [illegible]. Morda res nimam [illegible] dokument v rokah. Ko sem [illegible] vprašanje še enkrat ponovil, [illegible] vendar dobil odgovor, da je [illegible]. To mi je dalo poguma, da sem se zopet ojunačil in [illegible] dalje. Ko sem prišel do 13. [illegible] v deklaraciji in čital: — Ta [illegible] ustava, kakor tudi drugi zakoni, katere sprejme ustavodajna [illegible], stopijo v veljavo ta[illegible] — ko jih sankcionira kralj — [illegible] je po dvorani nastal vrišč: [illegible] s kraljem, proč z monarhijo! [illegible] drugi tik pri odru pa [illegible]

(Dalje na 4. str., 3. kol.)

VESTI Z BOJIŠČA.

Francozi strli dva nemška napada.

Pariz, 27. dec. — Armadno poveljništvo poroča, da so Nemci včeraj izvršili dva močna napada pred Verdunom. Oba napada sta bila odbita in sovražnik ni mogel nikjer prodreti v francosko črto. Napada sta bila izvršena na postojanke v gozdu Caurieres na vzhodnem bregu Meuse. Izgube Nemcev so bile velike. Severno od St. Quentina se vrši živahni topniški boji.

London, 27. dec.—Maršal Haig javlja, da ni nič novega na angleškem bojišču razen sovražne topniške delavnosti vzhodno od Ypresa v Belgiji. Po vesteh iz Pariza so Francozi ustavili sovražno bombardiranje pred Verdunom in uradno priznavajo tudi v Berlinu, da je ponehalo topniško bojevanje na verdunski fronti.

Nemci še niso pozabili na svoj bojni klic "Nach Verdun!" in velike koncentracije nemških in avstrijskih čet na zapadni fronti značijo, da bodo Nemci poskusili oprati verdunski madež v kakem drugem okolišu francoskega ali belgijskega bojišča.

Ledeniki so [illegible] Avstro-Nemcem pot v [illegible].

London, 27. dec. — Iz Rima poročajo, da italijanske čete niso mogle obdržati pozicij na gorama Rosso in Bella spričo divjih protinapadov avstro-nemških čet, ki so se vršili pod kritjem silovitega topniškega ognja. Italijani so se umaknili v utrjene pozicije na sosednem grebenu gorskih višin.

Omenjeni dve gori sta na Asiagu. Avstro-Nemci napenjajo vse sile, da prodro v Bassano v vznožju beneških Alp. Ali do tega cilja jim še zapira pot pet milj širok zid gorskih višin, med katerimi so najvišji in z ledom pokriti vrhovi pogorja Grappa.

Boji v severni Italiji so furiozni in od izida bitke v gorah med rekama Brento in Piavo zavisi usoda Benetk. Ako sovražnik prodre čez te gore na ravnino, potem se morajo Italijani in njihovi zavezniki umakniti na vsi črti in Benetke bodo izgubljene.

Berlin poroča, da so bili vsi italijanski protinapadi na goro Rosso in bližnje višine odbiti. Topniška bitka se nadaljuje.

Nemci in Avstrijci se pripravljajo na ofenzivo na zapadu.

Washington, 27. dec. — Uradna poročila iz Evrope o koncentriranju nemških divizij na zapadni fronti navajajo, da je med temi divizijami veliko število avstro-ogrskih čet. Tukajšnji armadni uradniki so mnenja kljub optimističnim vestem iz Francije, da bodo Nemci kmalu poskusili z večjim navalom na Francoskem ali v Belgiji. Razume se, da je francoska armada pripravljena za vsako ofenzivo od sovražne strani.

Avstro-nemška ofenziva na zapadni fronti bo mogoče dolga in intenzivna, kakor je bila ponesrečena kampanja za Verdun. Kajzerja še vedno boli fiasko pred Verdunom in omadeževan prestiž kronprinca, ki ga je strahovito polomil s svojo glasovito ofenzivo za Verdun, zahteva zadoščenje na drugem kraju.

Seveda je izključeno, da bi kronprinc še enkrat poskusil z Verdunom, mogoče pa je, da mu Hindenburg poveri vodstvo ofenzive kje drugje, na primer v Alzaciji, kjer Francozi drže že od začetka vojne kos nemške zemlje, ali v Šampanjiji, kjer francoske čete neprestano ugrožajo kritične nemške postojanke.

Zračni napad na ameriški tabor odbit.

Ameriška fronta, 27. dec. — Prošlo noč so hoteli nemški letalci napasti ameriško taborišče z bombami, toda čuječe oko straže jih je pravočasno opazilo in avijatiki, ki čuvajo taborišče, so jih takoj odpodili.

"Kajzerjevo božično darilo je ostalo v zraku", so se norčevali vojaki, ko je bila nevarnost odstranjena. Ameriške čete so dobile tisoče zavitkov iz Amerike, v katerih so bila božična darila. Veliko število pošiljatev se je pa izgubilo, oziroma zaostalo nekje na poti.

Razne iz inozemstva.

Grof Černin in ruski pogoji.

(Nadaljevanje s prve strani)

poročajo Rusi, bi bil umesten po mnenju Černina le tedaj, ako se ga v gotovem času vdeleže tudi zavezniki.

Z ozirom na nemške kolonije izjavlja Černin v imenu nemške vlade, da zahteva Nemčija povrnitev vseh kolonij v smislu prve točke ruske formule, ki se glasi, da ne sme biti prisilnih aneksij in da morajo tuje armade izprazniti vse okupirane teritorije. Samoodločevanje prebivalstva v nemških kolonijah je v tem slučaju nepraktično in nemogoče, ker je znano, da so domačini v nemških kolonijah zvesti (?) nemški vladi.

(Iz te izjave grofa Černina je razvidno, da se nemško-avstro-ogrsko bolgarsko-turška četverozveza le toliko strinja z ruskimi mirovnimi pogoji, v kolikor jih more zasukati vsvojo korist. Nemčija je proti aneksijam, kar se tiče njenih kolonij, ne pove pa, kaj se bo zgodilo z deželami, ki jih je ona osvojila tekom vojne. Černinove besede, da vsaka država plača izdatke za vzdrževanje svojih podanikov v vojnem ujetništvu kakor se te besede razumejo — so porcija velike prefriganosti. Znano je, da imata Nemčija in Avstrija največje število ujetih sovražnikov in potemtakem bi lahko kajzer predložil račun za več miljard, ki bi bil obenem lep vojni davek. Černin hoče, da vsaka država sama brez kake garancije v mirovni pogodbi odloča o usodi svojih narodov. To pomeni, da bodo avstrijski narodi po sedanji ustavi še vedno sužnji Habsburžanov.)

Enajst angleških parnikov potopljenih.

London, 27. dec. — Admiraliteta javlja, da so sovražne submarinke in mine potopile v prejšnjem tednu enajst parnikov s in nad 1600 tonami in eno manjšo ladjo. V predpreteklem tednu je bilo potopljenih 14 večjih parnikov.

Sprememba v angleški admiraliteti.

London, 27. dec. — Admiral John R. Jellicoe, prvi lord admiralitete, je bil včeraj odstavljen in na njegovo mesto je imenovan podadmiral Sir Rosslyn Wemyss.

Sprememba se je najbrž izvršila pod pritiskom javne kritike, ki je očitala premalo aktivnosti prejšnjemu poveljniku angleške mornarice.

Kajzer je bil blizu smrti.

Ženeva, 27. dec. — Sem je prišlo poročilo, da je nemški cesar komaj ušel smrti v Mannheimu ob Reni, ko so angleški avijatiki metali bombe na imenovano mesto. Kajzer je bil na svojem vlaku, ki je zapustil kolodvor v Mannheimu petdeset minut poprej, preden je padla nanj bomba in ga podrla. Železniška proga je raztrgana in promet je začasno odrezan od severa. Druga bomba je padla na tovarno za strelivo, ki je eksplodirala; nekaj delavcev je bilo ubitih. Most čez reko Neckar je tudi poškodovan. Večje število oseb je bilo mrtvih in ranjenih. Silovite razstrelbe so vrgle mnogo ljudi v reko Reno, kjer so utonili.

Beraški Božič v Nemčiji.

Ženeva, 27. dec. — Novice, ki so prišle čez mejo, govore, da je božično kosilo v Nemčiji stalo najmanj $50 in le bogatini so si ga privoščili. Cerkve so bile večinoma zaprte vsled pomanjkanja premoga in polnočne maše ni bilo. V večjih mestih, posebno v Berlinu, je bilo videti velike procesije razcapanih žensk in otrok na ulicah, ki so beračili za miloščino. V nekaterih mestih so bili veliki izgredi.

Mirovni pogoji grofa Tisze.

London, 27. dec. — List "Hirlap" v Budapešti, glasilo grofa Tisze, bivšega ministrskega predsednika na Ogrskem, predlaga sledeče vojne cilje za Ogrsko:

Ogrska mora dobiti 25,000 štirijaških kilometrov Rumunije z bogatimi oljnimi vrelci in plastmi soli v Prahovem. Srbija mora dovoliti gradnjo kanaal od Morave do Vardarja in vrhutega Avstro-Ogrska menuje srbskega kralja.

Finska zahteva priznanje neodvisnosti.

London, 27. dec. — Po vesteh iz Brest Litovska preko Kodanja je začasna vlada finske republike apelirala na delegate centralnih držav v Brest Litovsku, da priznajo neodvisnost Finske. Poroča se, da so Finci prejeli ugoden odgovor. Boljševiki v Petrogradu so zelo jezni, ker so Finci apelirali direktno in ne skozi njihove komisarje.

V Stockholm je prišla finska delegacija, da Švedska pripozna neodvisnost Finske.

Položaj na Finskem je zelo kritičen. V mnogih krajih vlada anarhija.

"Združene države [illegible]."

London, 27. dec. — H. G. Wells — kateri je pred nekaj meseci odprto priporočal, da Anglija odpravi monarhijo in proglasi republiko — ima te dni članek v "Daily Mailu", v katerem piše med drugim:

"Nemčija mora postati zveza demokratičnih držav po vzgledu Združenih držav v Ameriki z odprto politiko in pacifističnimi svrhami. Ako zavezniki dosežejo to, potem smo dosegli naše vojne cilje; če pa ne dosežemo, tedaj je vojna zastonj. Na Angleškem so skupine ljudi v uplivnih pozicijah, ki so tajno nasprotne temu cilju in zdaj je očitno, da se boje padca monarhije v Nemčiji in Avstriji. Ti ljudje bi se rajši podali kajzerju, kakor pa da bi imeli opraviti z republiko v Nemčiji.

Nedavno odprto pismo lorda Landsdowna, ki priporoča mir z Nemčijo, je le majhen dokaz, kako si naši pacifisti, ki se na žalost nahajajo v najvplivnejših slojih našega političnega življenja, tolmačijo demokracijo. Ako so zavezniki pošteni, potem morajo takoj znižati ceno miru čim se pojavi revolucija v Nemčiji. Jasna izjava mirovnih pogojev, ki bi jih stavili zavezniki demokratični republiki Nemčije, bi kmalu in najprej revolucionirali notranjo psihologijo v Nemčiji. Ako se namení pošteni, potem moramo povedati odprto, da se ne borimo proti masam ljudstva, temveč za svobodo proti imperializmu."

Poštna zveza z Jeruzalemom.

Washington, 27. dec. — Glavni poštar Burleson naznanja, da je odprta direktna poštna zveza med Združenimi državami in Palestino. Pisma in druge pošiljatve gredo zdaj direktno iz Amerike v Jeruzalem in druge kraje v Palestini, ki so jih okupirali Angleži.

New York, N. Y. — International Mercantile Marine kompanija naznanja, da je prodala polovico svojih interesov Holandsko-Ameriški parobrodni družbi za $8,500,000.

$100 na vsaka dva tedna!!!
4 do 6 čevljev visok premog!!!
Ni plina, ne vode, ne škripine!
Ni stavke, ne delavskih neredov!
Uniski premogorovi! Odprta delavnica!
Naše lastne železniške voze. Stalno delo!
200 delavcev potrebujemo!

Pridite pripravljeni na delo z C. & O. Ry. železnico ali pa se zglasite pri Andrew Sergeli, 4 Smithfield St., Pittsburgh, Pa.

The ELKORN PINEY COAL MINING CO., STANAFORD, W. VA.

Indijanski zdravnik

[illegible]

Dr. Jin Fuey Moy

Uradne ure so: od 8 jutro do 8 ure zvečer. — [illegible]

308 Grand Ave. :: Pittsburgh, Pa.

POZOR ČITATELJI!
ZANIMIVE KNJIGE:
Cesarjevič Rudolf ali življenje na avstrijskem dvoru .... 75c.
Hipnotizem .... 35c.
Vodička Johanca .... 20c.
Naročite pri Otto Pezdir, Box 1611 New York, N. Y.

KADITE TILLMAN CIGARE.
Unijsko izdelane
Ibykus Cigare .... 10c.
"La Cesara" Cigare .... 10c.
TILLMAN CIGAR CO.
AURORA, MINN.

Stanaford, W. Va. Prejeli smo precejšno število pisem od naših rojakov, ki so čitali oglas v tem listu in so šli za delom k Elkhorn Piney Coal Mining družbi in trdijo, da je to ena izmed najboljših, kjer so še kedaj delali. Tu se ne odlagajo ljudje z dela, dobra plača, stalno delo ker je varen premog je visok in življenjsko stanje je povoljno. Lahko greste tja naravnost z C. & O. Ry. železnico ali pa pišite za pojasnila na: Andrew Sergeli, 4. Smithfield St., Pittsburgh, Pa.

PROF. DR. MULLIN
ZDRAVNIK — SPECIALIST ZA SLOVENCE
411—4th Avenue
([illegible])
PITTSBURGH, PA.

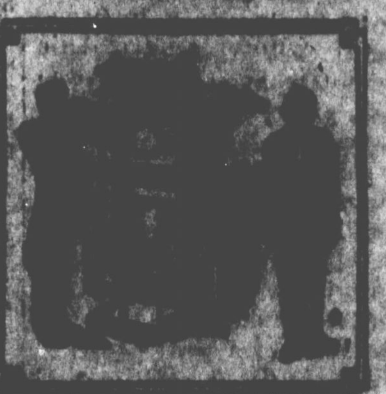

[illegible]

Dr. Koler
SLOVENSKI ZDRAVNIK
638 Penn Av., Pittsburgh, Pa.

[illegible]

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904. Inkorp. 17. junija 1907 v drž. Illinois.

GLAVNI STAN: 2657—59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

UPRAVNI ODSEK:
Predsednik: John Vogrič, box 290, La Salle, Ill.
I. Podpredsednik: J. Bratkovič, R. F. D. 4, box 86, Girard, Kans.
II. Podpredsednik: Jožef Kubelj, 9469 Ewing Ave., So. Chicago, Ill.
Tajnik: John Verderbar, 2708 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Blagajnik: Anton J. Terbovec, P. O. Box 1, Cicero, Ill.
Zapisnikar: John Molek, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

NADZORNI ODSEK:
Jože Ambrožič, 361 box, Canonsburg, Pa.
Paul Berger, 741 — 1st St., La Salle, Ill.
F. S. Taucher, 674 Abney Ave., Rock Springs, Wyo.

POROTNI ODSEK:
Anton Hrast, 311 — 38th Ave., New Duluth, Minn.
Jože Radišek, box 432, Smithton, Pa.
Rudolf Ploteršek, 436 box, Bridgeville, Pa.
Jakob Miklavčič, L. Box 3, Willock, Pa.
M. Petrovich, 16815 Hale Ave., Collinwood, O.

UREDNIK "PROSVETE":
Jože Zavertnik.

VRHOVNI ZDRAVNIK:
F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

VSE DENARNE ZADEVE IN STVARI, ki se tičejo gl. upravnega odbora in S. N. P. J. naj se pošiljajo na naslov:
JOHN VERDERBAR, 2657—59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

PRITOŽBE GLEDE GENERALNEGA POSLOVANJA se pošiljajo na naslov:
JOŽE AMBROŽIČ, Box 361, Canonsburg, Pa.

ZADEVE PREPIRLJIVE VSEBINE, ki ste jih rešili jase in druge instance, se pošiljajo na naslov:
ANTON HRAST, 311 — 38th Ave., W. New Duluth, Minn.

VSI DOPISI, rokopisi, članki, naznanila itd. za "Prosveto" se pošiljajo na naslov:
UREDNIŠTVO "PROSVETE", 2657—59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

VSE UPRAVNIŠKE STVARI, naročnina, oglasi, se pošiljajo na naslov:
UPRAVNIŠTVO "PROSVETE", 2657—59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

V korespondenci z tajništvom S. N. P. J., uredništvom in upravništvom "Prosvete" [illegible]

[illegible]

RAD BI ZVEDEL

kje se nahaja Frank Mesek doma iz Stedovah, občina Leskovca na Gorenjskem. Pred petimi leti smo bili skupaj v Superior, Wyo., sedaj pa ne vem kje se nahaja. Cenjene rojake in čitatelje prosim če kdo ve za njegov naslov, da mi ga naznani, za kar bom zelo hvaležen, ali pa naj se mi sam priglasi na naslov: Louis Groser, P. O. Box 653, Livingston, Ill.

KJE STA?

Peter Mikulich in Joseph [illegible], nekod poznan Mike Solar, oba rodom Hrvata. Bila sta pri meni na hrani in stanovanju in odšla brez slovesa. Cenjene rojake prosim, če kdo ve, kje se nahajata, da mi naznani njih naslove [illegible] bodem hvaležna, ali se naj pa sama javita na naslov.
Mary [illegible]
Box [illegible]

The New River Company

Ta družba ima 15 premogorovov v premogovnem okraju New River. [illegible]

C. P. ANDERSON, Mc Donald, W. Va.

NORTH SIDE STATE BANK
ROCK SPRINGS, WYO.
IMA KAPITALA IN REZERVE [illegible]
[illegible] SLOVENCI, HRVATI, SLOVAKI in drugi SLOVANI
[illegible]

Potrebujemo
Premogarje,
delavce v rovu in zunaj rova.
Novi premogorovi.
Nova stanovanja.
Nova naselbina.
Cerkve, šole, gledališča, kegljišča in sobe z biljardnimi mizami.
"Drift" premogorovi, električna razsvetljava v vsakem stanovanju.
Kdor se zanima, da bi šel sem za delom naj piše na naslov:
United States Coal and Coke Company
Lynch, Kentucky
Blizu Benham v Harlaw County, Ky.

TRIJE RODOVI.

Dogodki iz zadnjih dni. — Spisal Engelbert Gangl.

(Nadaljevanje)

France je trpel huje nego živina, trpel toliko bolj, ker ni bil vajen delu. Koža mu je razpokala na dlaneh. Peklo ga je, ko je prijemal za delo. Ves je bil truden in upehan, a trpel je brez govora, brez mrmranja. V duši mu je bilo hudo in žalostno, zakaj v nji so mu vstajali spomini na lepe čase, ki jih je lahkomišelno in brezskrbno užival doma. Kes mu je množil trpljenje, spoznanje ga je mučilo bolj od težkega dela. Zaslužek je bil skromen, v početku ga je bilo komaj toliko, da je zadoščal za stan in jed. Ko se je izkazalo, da je uporaben delavec, so mu nekoliko primaknili.

Hej, lepi dolarji v žepu, in France bi si privoščil ene vesele ure!

Zašel je v družbo, ki je pela in pila. Denar je rožljal Francetu v žepu; pozabil je na trpljenje, užival je svobodo in bil vesel z veselimi.

Drugo jutro se je zbudil s težko glavo. Pogledal je in je videl, da se je zakasnil. Naglo je planil s postelje, brž se je oblekel. Še umiti se ni utegnil, tako se mu je mudilo. A ko je dospel na svoje mesto, ni bilo več prostora zanj. Drug težak je opravljal njegovo delo.

"Zaspancev ne rabimo!" ga je pozdravil paznik. "Hodite z Bogom in si poiščite dela drugod, kjer vas bodo plačevali za spanje."

Tako je stal France sredi ceste. Vprašal je tu, vprašal tam — a nikjer ga niso mogli rabiti, ker je bilo dovolj delavcev.

Kam in kaj zdaj?

Odpravil se je v kraje, tja, kjer je čul, da dela več njegovih rojakov globoko pod zemljo v rudokopih.

Sprejeli so ga z novico, da se je ravno zasul rov, ki je pokopal več delavcev. Ker jim je bilo treba namestnikov, so ga sprejeli v delo.

In tako je zanj ugasnilo solnce, razsvetljevala mu je težko pot življenja bleda lučca, ki je svetila pred njim, ko je izkapal iz zemlje bogastvo tujemu, neznanemu človeku.

Bil je kakor krt v mračnih, zatohlih podzemskih hodnikih. Udarci njegove rovače so odmevali od dolgih sten, vročina je pritiskala, da je delal nag do pasu. Znoj ga je oblival, kakor da bi ga obdajala mlačna kopelj. Ni se upal kvišku. Tam je visel nizko nad njim kamniti strop, podprt s lesenimi stebriči. Stali so skrivljeni, [illegible] v sredi. Velikanska je bila [illegible]. Če odnehajo [illegible] podstavki in [illegible] kameniti sklad — bilo bo veselo, [illegible] je zakopan! Zdrobi ga in razmelje, da ne [illegible] pri kosti. Kakor se je zgodilo onim, ki [illegible] ležijo zdaj pod kamenjem, tako se [illegible] tudi njemu. Delal je pod zemljo v [illegible] strahu in [illegible]. Odbijal je [illegible] kamenje [illegible].

Daleč tam v sosednem rovu so [illegible] kamenje. Zabučalo je po rudniku, kakor da [illegible] vihar, kakor da se ruši kamniti [illegible]. Zazeblo je Franceta, oblila ga je [illegible] smrtje. Upel je roke kvišku, da [illegible] se sklade, da ga ne zmeljejo in ne [illegible].

Bil je le strel, ki je odmeval v podzemlju. Smrti ni bilo . . .

Ali bi ne bilo bolje, da pride? Trajalo bi samo trenutek, ščipna bolečina — in potem bi bilo vsemu konec. Morda bi ga privlekli na dan, na svetlo solnce, a kdo bi ga spoznal? Ves bi bil spačen, vse kosti bi bile zdrobljene, a končano bi bilo vendarle.

In kadar je dokončal delo in prišel iz jame, so ga skelele oči. Ni mogel gledati solnca, navedil se je teme.

Ali naj piše sestri, kako mu je, kako se je vse izpremenilo? Ali naj ji pove, da ne velja tukaj France Ribič nič, da je tako malo in tako nič on kakor so vsi drugi? Čemu naj piše? Dejala bi, da se mu godi prav, ker je ravnal tako nespametno, kvečjemu da bi ga pomilovala. Zdaj si morda misli, da je bogat in da je njegovo delo lahko in prijetno, in ga blagruje. Nič ne bo pisal! Nihče naj ne ve, kako mu je.

France se je vdal v položaj. Delal je brez ugovora, brez mrmranja. Redno je prihajal na delo, opravil posel, šel počivat. Mišice so se mu utrdile. Debeli žulji so prekrili dlani. Upognil se mu je hrbet, lasje so mu začeli siveti. Ugasnilo je upanje. Živi stroj je delal brez misli, želja. .

XIII.

V blaznici je Pavel Plesec pozabil na zunanji svet. Ustvaril si je tu svoje novo kraljestvo. Napravil si je papirnato krono in jo nosil na glavi. Ker je bil miren blaznik, je smel svobodno hoditi po obširnem vrtu. Na tleh je pobral deščico, jo privezal na vrvico in imel je zopet kitaro. Vse druge pesmi je pozabil; znal je samo eno:

Ubog popotnik hodi križemsvet,
srce ga sili, da za srečo roma.
Človeška srca krije mraz in led,
in romar brez miru je in brez doma!. .

Tudi Lenko je dobil v blaznici. Toliko časa je iskal svoj zaklad, šele po dolgi, naporni hoji je dospel do njega. Lenka mu je bila uboga blazna žena. Hodila je po vrtu s povešenimi rokami in s povešeno glavo. Razpleteni lasje so ji viseli po hrbtu. Nikoli ni izpregovorila besedice. Na vsako vprašanje je prikimala z glavo.

Ko jo je Pavel srečal prvikrat, jo je ustavil in jo vprašal: "Kaj ne, da si ti Lenka?"

Blazna žena je prikimala.

"Potem pa prav! Dobro sem te iskal, zdaj si vendar moja! Kaj ne, da si moja?" je zopet vprašal Pavel.

"Saj me še poznaš? Kaj ne, da me poznaš?"

Žena je prikimala.

"Kaj ne? Pa povej, kdo sem!"

Žena je zopet prikimala.

"No, jaz sem kralj Pavel, rimski cesar Neron!"

Blaznica je prikimala.

"Saj vidiš krono na moji glavi. Ali ne?"

In zopet je žena prikimala.

"In zdaj pojdi z menoj" je velel Pavel in stopal po vrtnih potih.

Njegova Lenka je šla za njim s povešenimi rokami in s povešeno glavo. Prej je bila vesela in srečna mati, imela je dvoje ljubkih [illegible] otročičev, a v enem tednu ju je pobrala [illegible]vica. Takrat se ji je od bolesti zmračil [illegible] in od tedaj prebiva v blaznici.

Pavel je vzel deščico v roke in je začel [illegible] nji prebirati s prsti. Glas mu je [illegible] pel:

Nezvan, nepovabljen vedno sam [illegible]
nemirne misli [illegible]
nikjer nikogar, da bi dal mu [illegible]
a bi izprala bol — več ni [illegible].

Žena je stopala za njim in prikimavala z glavo.

Pavel je stopal s počasnimi [illegible] raki tja na skrajni konec vrta. [illegible] na kup nekoliko suhljadi, trsek, [illegible] trave, da je bil kup [illegible] podoben [illegible].

"Vidiš, Lenka to so moji kraljevi grobovi!"

Žena je prikimala.

"Tu počiva moja Manica in moja mati. Saj si ju poznala. Ali ne?"

Zopet je žena prikimala.

"Ali kaj mi hoče to! Samo da imam tebe!"

Utrgal je šop trave in je položil na [illegible] "Lenka!"

"Bodi zame v spomin!" je dejal in [illegible] vrtu naprej.

[illegible]

vrašniki. "Umoriti me hočejo, zakleli so [illegible]" je vpil in begal po vrtu. Pristopila je usmiljenka, dobra žena v dolgi, črni halji in ustavila [illegible]nika, ljubeznivo mu rekši: "Umirite se, saj ni nikogar za vami." Ustavil se je blaznik in pogledal nazaj. Res ni bilo nikogar. Hvaležno se je nasmejal in stopal mirno naprej. A zdajci je začel zopet teči, glasno je klical na pomoč. Zopet je začutil preganjalce za svojim hrbtom. — Ona ženska je pokleknila vsakih deset korakov, se [illegible] no trkala in prekriževala roke na prsih, se globoko klanjala in šepetala čudne, nerazumljive besede. Druga zopet je znašala suhljad, odpadlo listje, trave in ovenele svetlice, vse to potresala in naravnavala po tleh, kakor da postilja posteljo. Legla je in ležala nepremično kakor da je umrla. Tam iz poslopja, skozi zamrežena okna je prihajalo venkaj na vrt divje kričanje, tuleči glasovi so se razlegali daleč po vrtu. Na oknu se je pojavil bled obraz, roke so se oprijele omrežja, in ga začele tresti. In tresle so ga toliko časa, dokler niso omagale. Neskončno žalostno je bilo vsepovsod. Žalostnaje je bilo v hiši nego na vrtu. Tam notri so blazniki besneli, da so jih morali oklepati v čvrste jopiče. Pene so jim silile skozi zobe, oči so bile velike, osteklenele.

Med blazniki so stopale usmiljene sestre. Zdravniki so se izprehajali med njimi, jih opazovali, nagovarjali, študirali njihovo duševno stanje, razmišljali, kaj bi se dalo ukreniti pri tem, kaj pri onem, da se mu misli zopet razjasne, da se mu prežene duševni mrak, da mu bo mogoče zopet ostaviti kraj nesrečnih ljudi, bolnih na umu.

Pavel se je čutil vzvišenega nad vse, zakaj vsi so mu bili podložniki. Samo zdravnika je smatral za nekaj več nego je sam, zdravnik mu je bil vzvišenejše bitje.

"Kako je, kraljevo veličanstvo?" ga je vprašal zdravnik.

Vsakega drugega bi odpravil s prezirljivim pogledom in bi mu dal z roko znamenje, da se naj ne drzne hoditi pred njega, a zdravniku je bil prijazen. Snel je z glave papirnato krono in vljudno je odgovoril: "Hvala za vprašanje! Dobro mi je, da ni treba boljšega. Lenko imam in svoje grobove imam in kitaro imam — drugega ne rabim. To je moje kraljestvo, to so moji zakladi!"

(Dalje sledi).

DOPISI.

(Nadaljevanje z 2. str.)

[illegible]

V. Jurman.

[illegible]

[illegible] — Poudvav!

Vojaki! Vzemite "Prosveto" [illegible]

Iz tega Amerike.

NEMŠKI AGENT ARETIRAN.

New York, N. Y. — Zvezne oblasti so aretirale 58-letnega Charles Ilga, [illegible] da je bil zaveznik Franz von Rintelena, [illegible] nemškega agenta v Združenih državah.

[illegible]

še na 5.55c, tako da bo en dolar kupil osemnajst voznih listkov.

UBIL JE HIŠINJO IN OBSTRELIL ŽENO.

Wilmington, Del. — William A. Fitzpatrick, ki je ustrelil hišinjo Katherine Frick in obstrelil svojo ženo, se je priznal krivim umora druge vrste. Sodišče ga je obsodilo v dosmrtno ječo.

POPLAVA UGROŽA VZHODNI KENTUCKY.

Lexington, Ky. — V hribih se je pričel tajati sneg, hudourniki derejo v doline, reke naraščajo v vzhodnem Kentuckyju in ugrožajo mesta. Mnogo mest je vsled naraščajoče vode odrezanih od komunikacij in razposlali so ljudi, da v nevarnih krajih posvare ljudi na prihajajočo nevarnost.

F. L. SMALL MORA UMRETI DNE 15. JANUARJA.

Concord, N. H. — Najvišje sodišče je odklonilo peticijo Frederick L. Smalla, bivšega bostonskega prekupca in mešetarja, ki je obsojen na smrt, ker je umoril svojo ženo na njenem domu blizo Lake Ossipee dne 28. septembra 1916. Eksekucija se ima izvršiti dne 15. januarja prihodnjega leta.

OBSOJEN RADI IZREČENIH GROŽENJ NAPRAM PREDSEDNIKU.

St. Louis, Mo. — Pek William F. Dernhardt je bil obsojen na zveznem sodišču na $100 denarne globe, ker je grozil predsedniku Združenih držav. Dernhardt se je priznal krivim.

PISMO DINAMITARDA.

Sacramento, Cal. — Governer William D. Stephens je prejel pismo, v katerem pravi, odpošiljatelj, da je položil devet bomb v governerjevi palači kapitola, na policijski postaji in domovih dveh višjih državnih uradnikov. Odpošiljatelj zahteva, da polože $50,000 v groblje kamenja blizo Oaklanda, Cal., dne 31. decembra t. l. ob treh popoldne.

[illegible] SODOV KROMPIRJA ZGORELO.

[illegible], Me. — Tukaj je zgorelo skladišče, v katerem je bilo [illegible] sodov krompirja. Krompir je bil lastnina mnogih farmarjev in zavarovan za $15,000. Vrednost soda krompirja cenijo na tri dolarje.

JEKLARSKI TRUST JE POSODIL [illegible] ZDRUŽENIM DRŽAVAM.

New York, N. Y. — Sodnik Elbert H. Gary izjavlja, da je United States Steel korporacija kupila za četrt miljona dolarjev vladnih dolžnih certifikatov, ki postanejo sreli dne 15. junija p. l. in nesejo po štiri od sto.

[illegible] PODANIKOM DOVOLJENO V CHICAGU PREKORAČITI MOSTOVE.

Chicago, Ill. — John J. Bradley, zvezni maršal, naznanja, da [illegible] podanikom v Chicagu dovoljeno iti peš prek mostov, [illegible] v prepovedane pasove, [illegible] se postavajo na mostu.

NAPREDEK.

"Prosveta" piše za blagostanje ljudstva. Ako se strinjaš z njenimi [illegible], podpiraj trgovce, ki oglašajo v Prosveti. V zalogi [illegible] vse za vsakdanje potrebščine [illegible].

[illegible]

[illegible], Pa.

POZOR!

[illegible]